

Streszczenie

Celem przeprowadzonych badań było opracowanie podstawy do naukowej taksonomii stanów psychicznych na podstawie języka polskiego. Cel zasadniczy został podzielony na cele szczegółowe: (1) określenie dwupoziomowej struktury słów opisujących stany (wewnątrzsobniczej i międzysobniczej); (2) sprawdzenie, czy i w jakim stopniu struktura cech osobowości może być rozpatrywana jako model opisowy struktury stanów psychicznych; (4) ustalenie korelatów osobowościowych fluktuacji stanów na poziomie indywidualnym i uśrednionych stanów. Badania zostały zrealizowane w 2 etapach: jakościowym i ilościowym.

W badaniach jakościowych zidentyfikowano wszystkie deskryptory stanów psychicznych w języku polskim. Badanie jakościowe składało się z następujących etapów: wyodrębnienie deskryptorów stanów na podstawie poprzednich badań leksykalnych, ponowna ocena listy przez przeszkolonych sędziów z uwzględnieniem kryteriów istotnych w identyfikacji stanów psychicznych, ocena zgodności opinii sędziów, redukcja listy deskryptorów stanów ze względu na kryteria wykluczające takie jak: analiza morfemiczna i semantyczna, znajomość słów przez użytkowników języka polskiego, analiza frekwencji występowania deskryptorów stanów. Zidentyfikowano 2067 deskryptorów, natomiast po zastosowaniu kryteriów wykluczenia na liście stanów psychicznych znalazło się 515 słów. Wylosowano z niej 210 stanów, które podzielono na 2 zestawy – lista A i lista B, wykorzystane następnie w badaniach ilościowych.

W badaniach ilościowych, przed wypełnianiem kwestionariusza stanów, osoby badane były proszone o rozwiązanie kwestionariusza do pomiaru Wielkiej Piątki – IPIP-BFM-20. Listą A stanów psychicznych przebadano $N = 147$ respondentów, 83 kobiety i 64 mężczyzn w wieku od 18 do 82 lat ($M = 38,61$; $SD = 14,86$). Listę B stanów psychicznych wypełniło $N = 112$ respondentów, 63 kobiety i 49 mężczyzn. Wiek badanych wahał się od 18 do 78 lat ($M = 35,84$; $SD = 13,07$). Eksploracyjna analiza czynnikowa z rotacją Varimax na danych centrowanych wykazała, że optymalna struktura opisująca zmienność stanów składa się z 10 wymiarów (lista A) i z 7 czynników (lista B). Wspólne czynniki dla tych struktur to: Przyjemne stany/Duma, Spadek aktywacji, Niepokój i Pożądanie. Struktury średnich stanów składały się z trzech czynników. Zbliżone treściowo były: Przyjemne stany i Nieprzyjemne stany/Rezygnacja. Wykazano istotne statystycznie korelacje struktury wahań stanów oraz średnich stanów z cechami osobowości Wielkiej Piątki. Wahania stanów były częściowo zbieżne z klasyfikacjami emocji. Uśrednione stany nie replikowały struktur leksykalnych osobowości od Wielkiej

Jedynki do Wielkiej Piątki. Zauważono jednak podobieństwo z klasyfikacjami afektu, nastroju i emocji.

Słowa kluczowe: badanie psycholeksykalne, założenie leksykalne, stany psychiczne, osobowość, stany emocjonalne, stany poznawcze, stany motywacyjne, stany osobowościowe.